

Jūratė Sofija Laučiūtė

Hidronimai brėžia senųjų baltų genčių paplitimo ribas.

Pranešime siūloma tikslinti senąsias baltų genčių gyventas sritis, praplečiant jas į pietvakarius, šiaurę ir rytus, toliau nuo tos ribos, kurias 2002 m. straipsnyje „Балтийские языки“ nubrėžė Vl. Toporovas (Estijos-Latvijos pasienis – Pskovas – piečiau Ilmenio ežero – Toropecas – Tverė – Maskva – Kolomna – Dono aukštupys – Tula – Oriolas – Kurskas – Černigovas – Kijevas – Žitomiras – Rovno – Varšuva – Bydgoščius – Kolobžegas). Jau tuomet Toporovas užsiminė, jog vienas kitas baltams priskirtinas hidronimas aptinkamas ir už šios ribos.

Remiantis papildomais tyrimais, esama pagrindo teigti baltus gyvenus toliau į pietvakarius, Dniestro aukštupyje, kur jie galėjo kontaktuoti su trakų gentimis. Prie baltiškos kilmės hidronimų, be jau žinomų, siūlau priskirti šiuos upėvardžius: *Kernica, Mizunka, Pisa, Serteja, Sehla, Strypa, Pruska*.

R. Agejevos ir kitų mokslininkų tyrimai leidžia nukelti šiaurinę baltiškų hidronimų paplitimo ribą į Leningrado sritį (plg. Nevos int. *Tosno*, senesn. var. *Tusna*).

Gausi grupė baltiškos kilmės hidronimų, aptiktų Okos baseino vidurupyje ir žemupyje, liudija senąsias baltų gentis gyvenus toli į rytus nuo Maskvos, beveik iki Volgos. Be to, naujai išryškinti baltiški Okos baseino hidronimai patvirtina V. Toporovo teiginį, jog ten gyvenę ne tik prabaltai ar vėliau atkeliavusios rytų baltų gentys, bet ir gentys su ryškiai išreikštais vakarų baltams būdingais požymiais. Pvz., kaip ir prūsų/jotvingių substrato veikimo zonoje Lenkijos rytuose bei Pripetės baseino vakaruose, taip ir Rusijoje Okos vidurupyje ir aukštupyje aptinkama upių, kurių pavadinimai sietini su pr. *stabis* „akmuo“: *Stobna, Stobnoj, Stabenka*.

Iš vakarų baltų kalbų kildintini Okos žemupio (!) upėvardžiai *Kulpina, Kulpinka* (sietini su prūsišku žodžiu, giminišku liet. *gulbė*) ir kt.

Ypač ryškiai vakarų ir rytų baltų formų fonetiniai skirtumai užsifiksavo grupėje upėvardžių, sietinų su balt. **mažas*: *Maža, Možaja; Možaj* (plg. miestą *Možajsk*), *Možajka, Možoka* – iš vienos pusės, ir *Maza, Maze, Mazejevskoj, Mazutin, Mozovka* – iš kitos.

Priežastys ir laikas, kuomet nurodytuose arealuose atsirado baltiški vandenvardžiai, tebelaukia archeologų ir istorikų aiškinimo.